

AKADEMİK

Sayfalar

15. CİLT

Sayı: 1
4 ŞUBAT 2015 ÇARŞAMBA

Hazırlayanlar:

M. Ali UZ

Serdar CEYLAN

maliuz@merhabagazetesi.com.tr
srceylan@hotmail.com

Merhaba

Gazetesi' nin okuyucularına
her Çarşamba ücretsiz ektir

www.merhabahaber.com

AKADEMİK *Sayfalar*

15. CİLT

Sayı: 1
4 ŞUBAT 2015 ÇARŞAMBA

Hazırlayanlar:
M. Ali UZ
Serdar CEYLAN
maliuz@merhabagazetesi.com.tr
srceylan@hotmail.com

Grafik Tasarım:
Züleyha ÖNAL

Merhaba

Gazetesi'nin okuyucularına
her Çarşamba ücretsiz ekidir

www.merhabahaber.com

15. CİLDE BAŞLARKEN

Mehmet
Ali UZ

Değerli dostlar, elinizdeki bu Akademik Sayfalar'la 15. cildin yayınına başlamış bulunuyoruz. Böyle devamlı bir kültür eki, Konya'da değil Türkiye'de bile bir ilktir. Allah'a ne kadar şükretsek azdır. Bunda okuyucularımızın, Alagöz kardeşlerin, Merhaba gazetesinin, Mustafa Arslan, Ali Işık, Serdar Ceylan ve Akademik Sayfalar yazı kadrosunun hizmeti çok büyük olmuştur. Bu arada büyük bir özveri ile Akademik Sayfalar'ı hazırlayan Züleyha Önal Hanım'ı da unutmamak gerekir.

Eğer yazı kadromuzun ve okuyucularımızın desteği olmamış olsa idi bu günlere gelemezdik. Emeği geçen herkese şükran borçlu olduğumuzu ifade etmek istiyor ve desteklerinin devamını bekliyoruz.

Akademik Sayfalar'ın ileride değeri ve Konya kültürüne yaptığı hizmetler dahi iyi anlaşılacaktır.

Okuyucularımızın da hatırlayacağı üzere geçen yıllarda "Mevlevî Mektupları" başlıklı dizi yazımız kitaplaştırılmıştı. Bu günlerde de "Belgelerle Adım Adım Eski Konya" başlıklı dizi yazımız baskı aşamasına gelmiş bulunuyor. Bu dizi yazılarımıza

bu ve bundan sonraki ciltlerde de devam edeceğiz. Bu arada büyük ilgi ile takip edilen "Konya Çınarları" başlıklı röportajlarımıza ve Konya kültürü ile ilgili araştırmalarımıza devam edeceğiz. Konya çınarlarının sayısı her geçen gün azalıyor. Bu sebeple elimizi çabuk tutmamız gerekiyor. Bu röportajlardan Konya ile ilgili çok önemli bilgiler ve tespitler çıkıyor. Bunlardan birisini de önümüzdeki hafta yayımlayacağız.

Yaptığımız araştırmalar bilgi akışına ve paylaşımına da sebep oluyor. Mesela geçen yılın sonlarına doğru. Memiş Paşa soyu ile ilgili yayımladığımız özel sayı ile ilgili olarak İstanbul'dan arayan bir meslektaşımız ek bilgiler verdi. Konya'ya geldiğinde de görüşmek istediğini söyledi.

Bu arada özel sayılarımız da büyük ilgi ile takip ediliyor. Akademik Sayfalar, bitmek üzere olan Konya Ansiklopedisi'ne kaynaklık ettiği gibi ileride daha çok hayırlara vesile olacak inşallah.

Tekrar bize yardımcı olan herkese sonsuz teşekkürlerimizi sunarken, daha nice 15. ciltlere diyoruz.

Selam ve dua ile hoşça kalın ve Allah'a emanet olun.

Mehmet Ali Uz

ŞEYH SADREDDİN KÜLLİYESİ VE MAHALLESİ

Şeyh Şadreddin Külliyesi, Konya dış surunun Çeşme Kapısı'nın hemen batı karşısındadır. Külliye, cami, türbe, zaviye, kitaplık ve külliye çevresinde de büyük bir kabristan oluşmuştur. Çevresindeki bütün eserler Selçuklu ve Karamanoğlu Dönemine aittir. Zaviye günümüze gelmemiş, kabristan da sonradan kaldırılmıştır.

Selçuklu Dönemini dahil Osmanlı Döneminde bile bölgede yerleşim yaygın hale gelmemiş bölge, bağ ve bahçelik olarak 1940'lı yıllara kadar devam etmiştir. Günümüzdeki Şeyh Sadreddin Mahallesi 1940'lı yıllardan sonra tamamen meskun duruma gelmiştir.

Konya'da pek çok mahalle gibi Şeyh Sadreddin Mahallesi de, Sel-

çuklu'dan günümüze intikal eden tarihi mahallelerdendir. Mahallenin, Şeyh Sadreddin Konevi külliyesinin çevresinde meydana geldiği anlaşılmaktadır

Mahalle adını, Hz Mevlâna muasırı, İbn Arabî'nin manevi evladı, hadis âlimi, büyük mutasavvıf Şeyh Sadreddin Konevi'den (1210 - 1274) ve mevcut külliye almıştır. O dönemde dış surun Yapılı ve Çeşme kapılarının batısında yer alan mahalle, günümüzde Meram ilçesi sınırları içerisinde; doğuda Amberreis, kuzeyde Kâzım Karabekir, batıda Alay (Demiryolu), güneyde Ferit Paşa (İstasyon) caddeleri ile çevrilidir. Amberreis Camii ve Türbesi, mahallenin güneydoğusunda yer alır. Hürremşah Zaviyesi de Amberreis Camii'nin kuzeybatısında imiş.

Şeyh Sadreddin Mahallesi ve
Turgutoğlu Türbesi

Konevi Camii, Türbesi ve çevresindeki mezarlık.

Yavuz Sultan Selim dönemi yazımında (924/1518) Konya mahalleleri arasında sayılmıştır. Kanuni dönemine ait tarihsiz bir il yazıcı defterine göre mahalle 38 hane, 64 neferden ibarettir. III. Murat döneminde (992/1584) mükellef sayısı 71'dir. 1847-48 yılı Temettüat Defteri'nde ise üç sınıfta vergilendirilen mahallenin, mükellef sayısı 11'dir. Hane ve nüfus sayısındaki bu düşüş dikkat çekicidir..

Cumhuriyet Dönemi'ne gelindiğinde, 1930'lu yıllarda, mahallenin mesken ve nüfus sayısında da fazla bir gelişme yoktur. Sadreddin Konevi Külliyesi'nin karşısındaki Sadreddin Konevi Sokağı'nda (eski adıyla Çeşme Sokağı) sağlı sollu sekiz-on, Anıt'ın kuzeybatı tarafında da birkaç ev bulunmaktadır. Bu evlerden birisi **Müftü Abdullah Ulubay**'ın⁽¹⁾ (1878-1959) kayınpederi, Konya eşrafından Aboğlu Hacı Mustafa Efen-

di'ye⁽²⁾ aittir.

Osmanlı Dönemindeki adı **Yapılıkapı Caddesi** olan Amberreis Caddesi'nden Turgutoğlu Sokağı'na girişte sağdaki 398. ada, 1 numaralı parselde kayıtlı bahçe 12.744 m²'dir. Bu bahçe mübadeleden sonra hazineye intikal etmiş daha sonra da Hotamışlılar tarafından satın alınmıştır. Hâlen burası karayolları lojmanı ve bahçesidir. Bu bahçenin hemen batı bitişiğinde Turgutoğlu Türbesi, onu takiben de Sadreddin Konevi Külliyesi yer almaktadır. Turgutoğlu Türbesi ve Konevi Külliyesi çevresiyle Hava Hastanesi'nin bulunduğu alan tamamen kabristandır.

Sadreddin Konevi Külliyesi'nin batı tarafı tamamen bağ ve bahçeliktir. Bundan sonrası da Alay Caddesi'ne kadar askerî alan yer almaktadır. Vaktiyle burada 13. Alay bulunduğundan, mahallenin batı kesimindeki cadde **Alay Caddesi** olarak adlandırılmıştır Hâlen bu

(1) Mehmet Ali Uz, Konya Alimleri ve Velileri, Meram Belediyesi Kültür Yayınları, Konya 2013, s. 540 - 542.

(2) Aboğlu Hacı Mustafa Efendi'nin Ali ve Tefrik isimli iki oğlu vardır. Kızı Vesile Hanım, Müftü Abdullah Ulubay'ın ilk eşidir.

alanın bir bölümünde Astsubay Orduevi bulunmaktadır.

İmam Begavi Türbesi'nin çevresindeki iki büyük parsel Vakıflara ait iken sonradan Konya belediye başkanlarından **Muhsin Faik DüNDAR**'a (1887-1958) geçmiş; bilahare buraya oğlu tarafından apartmanlar inşa edilmiştir.

1895 yılında inşa edilen Augustus Oteli, günümüzde Meram Belediyesi tarafından restore edilerek yine otel olarak işletmeye açılmıştır.

Eskiden Çeşme, günümüzde ise Sadreddin Konevi Sokağı'nın köşesinden önce, bir küçük kabristan daha vardır. 397 ada 21 parselde kayıtlı kabristan, vaktiyle burası 151 metre karelik bir alanken, çevresindeki tecavüzler ve yola terkle küçülerek günümüzdeki hâlini almıştır. Kayıtlarda burası türbe yeri olarak geçmektedir. Muhtemelen burada eskiden bir türbe vardır. Yakın bir geçmişte Meram Belediyesi tarafından burada Abdullah Bosnevi'ye bir makam taşı dikilmiştir.

Eskiden bölgedeki bütün bağ ve bahçelerle bahçeli evler Meram Çayı'ndan ayrılan ırmaktan sulanmakta idi. Konevi Sokağı'nda birisi kuzeyde, diğeri de güneyde olmak üzere iki çeşme vardı. Vaktiyle kuzeydekinden Çayırbağı, güneydekinden de Mukbil suyu akar-

dı. Bu sebeple sokak gerek Osmanlı gerekse Cumhuriyetin ilk yıllarında **Çeşme Sokağı** olarak anılmıştır.

Şeyh Sadreddin Sokağı'nın batısında İstasyon'a kadar olan geniş bir alan **Çamlı Bahçe** olarak bilinmekte ve Vali İsmail İzzet Bey (1874-1932) zamanında (1925-1932) burada cirit oyunları oynandığı rivayet edilmektedir. Mahallenin en kuzey batı köşesinde de trafik parkı yer almaktadır.

Bölgede, imar gelişmeleri sebebiyle tarihî doku tamamen değişmiş; 1980'li yılların sonlarına doğru mahallenin batı tarafından Millet Caddesi geçirilmiş, Osmanlı'nın son, Cumhuriyet'in ilk yıllarında mahallede iki olan sokak sayısı da on yediye çıkmıştır. Bu dönemde mahalledeki yoğun yapılaşma sonucu nüfus oldukça artmıştır. 2009 yılı mahalle düzenlemelerinde adı korunan mahallenin, 2013 yılı nüfusu 5.438'dir.

Cadde ve sokakları

Anber Reis (Eskiden Yapılı Kapı) Caddesi, Kazım Karabekir Caddesi, Alay Caddesi, Ferit Paşa Caddesi, (İstasyon) mahallenin sınırlarını teşkil eden tarihî caddelerdir. Ferit Paşa Caddesi'nin iki tarafındaki asırlık çınar ağaçları ellili yıllarda bir gecede 1951-57 yılları arasında Konya Devlet Su İşleri

Osmanlı döneminde İstasyon civarındaki Osmanlı, Selçuk ve Vatan Otelleri.

Bölge Müdürü olan Osman Bibioğlu⁽³⁾ tarafından kestirilmiştir. Millet Caddesi ise, 1980'li yılların sonlarına doğru açılmıştır.

Osmanlı'nın son, Cumhuriyet'tin ilk yıllarında mahallede iki sokak vardı. Bunlardan birisi İmam Bagavi Sokağı (Şimdi Turgutoğlu Sokağı), ikincisi de Çeşme (Şimdi Sadreddin Konevi) Sokağı'dır.

Son kırk-elli yıl içerisinde yeni yapılanma sonunda da; İntibah Sokak, Eşrefsaat sokak, Aras Sokak, Aladağlı Sokak, Mümtaz Sokak, Vali Cemil Keleşoğlu Sokak, Çamlıca Sokak, Başova Sokak, Civan Sokak, Pırlanta Sokak, Beylerbeyi Sokak, Kalamış Sokak, Şükufe Sokak, Ballıbey Sokak olmak üzere toplam on yedi sokak oluşmuştur. Eskiden olduğu gibi sokak isimlerinin dayandığı bir anlam yoktur. İsimler rastgele konulmuştur.

Şimdi de mahalledeki tarihi eserler üzerinde duralım.

Şeyh Sadreddin Konevi Külliyesi

Oğlunun hastalığını tedavi ettiği için Hoca Cihan tarafından sağlığında Sadreddin Konevi'ye armağan edilen konaklar zaviye, imaret ve mesken olarak kullanılmış cami, türbe ve kitaplık 1274 yılında inşa edilmiş, Konevi'nin vasiyeti üzerine üstü açık türbe yapılmıştır. Çini mihraplı mescit, kare plan üzerine tek kubbeli olarak inşa edilmiştir.

Bugünkü türbe Abdülhamit Han'ın talimatı üzerine 1899 yılında Avlonyalı Mehmet Ferit Paşa (1851-1914) zamanında (1898-1902) inşa edilmiştir.

20. yüzyılın başlarında Feridiye İstasyon Caddesi

Nadir yazma eserlerin bulunduğu kütüphanesi Yusufaga Kütüphanesi'ne kaldırılmıştır. Cami ve çevresi muhtelif zamanlarda tamir görmüştür. Sadreddin Konevi Türbesi Konya'da çok ziyaret edilen ziyaretgahlardandır.

Amber Reis Camii ve Türbesi

Mahallenin güney doğusunda Anıt Alanı'ndadır. İlki Selçuklu zamanında Şehabeddin Amber tarafından yaptırılan cami yerine, Sultan Mehmet Reşat Döneminde Konya Valisi Hacı Arifi Paşa tarafından 1911 yılında inşa edilmiştir. Cami, 397 ada, 1 parselde kayıtlı olup 1374 M2 genişliğindedir. Sonraki inşaat sırasında cami yeri, batıya doğru kaydırılmıştır. Mabet eski sur kapılarından Yapılı Kapı (Kapalı Kapı) önünde idi. Kapı Ca-

(3) Süheyl Ünver'in Konya Defterleri, Hazırlayan: Gülbün Mesera, Mine Özen, s. 124.

mii'nin son cemaat mahallindeki mermer sütunların, eski Amber Reis Camii harabelerinden götürüldüğü rivayet edilir.

Cami, kuzey güney doğrultusunda, dikdörtgen planlıdır. Kesme Gödene taşından inşa edilmiştir. Üzeri ahşap çatı örtülüdür. Tek minaresi kuzeydoğu köşesindedir. Caminin kitabesi müzeye kaldırılmıştır.

Şahsiyeti hakkında fazla bilgi bulunmayan ve görevi hakkında da çeşitli fikirler ileri sürülen Şahabeddin Anber, Konyalı'ya göre Habeşistan'dan getirilmiş, sonra azat edilmiş bir köle olması muhtemeldir. Saray'da önemli görevlerde bulunduğu tahmin edilmektedir. IV. Kılıçaslan ve III. Keyhüsrev Dönemlerinde yaşamıştır. Mehmet Önder'e göre de Şahabeddin Anber, saray ağası (Zaimüddar)'dır. Tarihçi Ahmet Tevhit Bey ise onu, devci başı (Sarbanbaşı) gibi gösterir.

Atatürk Anıtı'nın kuzeyinde, Anber Reis Camii ile Konya Lisesi arasında bulunan türbesindeki kitabesine göre 663/1264 yılında vefat etmiştir.

1927 yılında yol açılırken, Sel-

çuklu tipindeki türbesi, belediye tarafından yıktırılmıştır. Cami ve türbenin pek çok vakfı vardır.

Bir ara cami ve türbe çevresi, Amber Reis Mahallesi , bir ara da Feridiye Mahallesi olarak anılmıştır. Sonra bölgenin tamamı Şeyh Sadreddin Mahallesi'ne dahil edilmiştir.

Hürremşah Zaviyesi

Amber Reis Camii'nin kuzeybatı bitişiğindedir. Selçuklu Dönemi eserlerindedir. Zamanla harap olan zaviye yıkılmış yerine günümüzdeki binalar yapılmış, bir kısmı da caminin bahçesine dahil edilmiştir. Zaviyenin çevresinde küçük bir de hazire bulunmaktadır. Hazire de zaviye yıkılırken kaldırılmıştır.

Turgutoğlu Türbesi

Turgutoğlu Sokağı üzerinde, Sadreddin Konevi Külliyesi'nin doğusundadır. 398 ada, 2 parselde kayıtlı türbe 222 m² genişliğindedir. Karamanoğlu İbrahim Bey zamanında Turgutoğlu Pir Hüseyin Bey tarafından yaptırılmıştır. Türbe dışı da kabristandır. Konya ve

Amber Reis Cami

Anıt bugünkü hali.

Rehberi'ne göre Türbede Hüseyin Bey'den başka Ahmet Bey, Ömer Bey, Nefise Hatun, Bağdat Hatun, Sultan Hatun ve Hondi Hatun metfundur. Türbe kapısı doğuya açılır.

Konyalı'ya göre hanım sultan mezarları türbe dışındadır. Türbe çevresi tamamen kabristandır. Türbe ve mezarlık bir zamanlar askerî alan içerisinde iken türbe depo olarak kullanılmıştır.

İmam Begavi Türbesi

Amber Reis Caddesi'nden Turgutoğlu Sokağı'na girişte solda, 397 Ada, 27 Parselde kayıtlı türbe, 100 metre genişliğinde idi. Türbenin batı tarafında da küçük bir kabristan bulunuyordu. Zamanla harap olan türbe 1950'li yıllara doğru tamamı yıkılarak yerine Tarrım İl Müdürlüğü lojmanları inşa edildi.

Türbedeki kemikler Konya müftüsü Abdullah Ulubay (1878-1959), İbrahim Demirtaş (v.1969)⁽⁴⁾ ve mahallenin ileri gelenleri tarafından alınarak Sadreddin Konevi Türbesi'nde Kone-

Ziraat Abidesi (1915-1917).

vi'nin ayak ucunda açılan kabre nakledilmiş ve üzerine de bugünkü taş dikilmiştir. Türbedeki yatan zatın, büyük hadis âlimi İmam Begavi olduğu hususu kesin değildir.

Kabristan

Sadreddin Konevi külliyesinin çevresinde zamanla Konevi'nin sevenlerinin defnedildiği büyük bir kabristan meydana gelmiştir. Turgutoğlu Türbesi'nden başlayan bu kabristan, Hava Hastane ve bahçe-

(4) İbrahim Demirtaş, 1969 yılında vefat etmiş, Musalla Mezarlığı'na (144 ada, 712 parsel) defnedilmiştir.

sinin de bulunduğu alanda, (398 ada ve 7 numaralı parsel) 19.165 m²'ye oturan büyük bir kabristan halini almıştır. Sonradan bu kabristanın kaldırılarak yerine önce **Astsubay Orta Okulu** yapılmış, daha sonra, yapılan ek ve değişikliklerle Hava Hastanesi haline getirilmiştir. Bu arada cami ve türbe çevresindeki hazire de kaldırılmıştır.

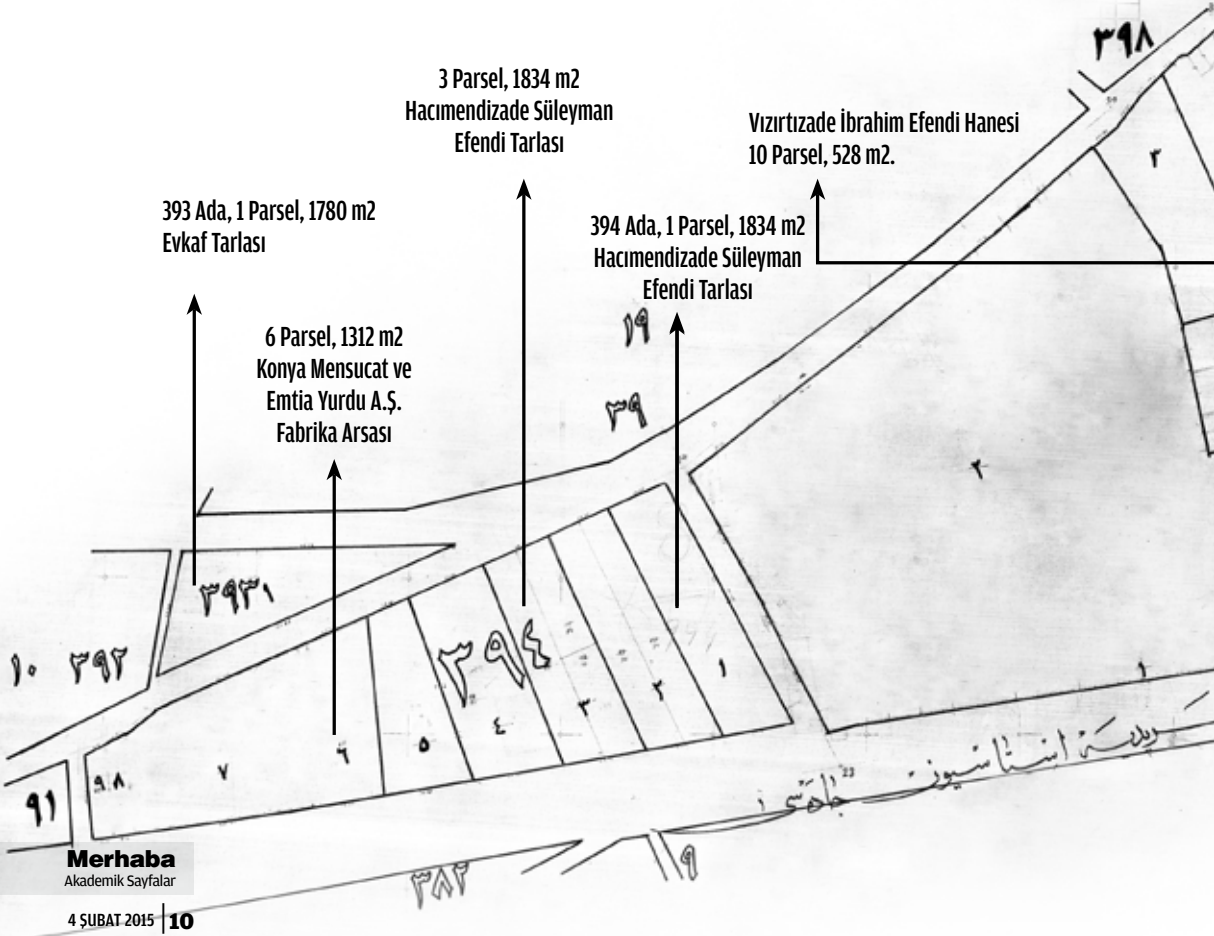
Al Aliler Vakfı ve Kabri

Turgutoğlu Sokağı üzerinde, Sadreddin Konevi Camii'nin yüz metre kadar batısındadır. 4-13. XI. 1660 tarihli bir kadı sicilinde Al Aliler Vakfı'ndan bahsedilir. Halk bu kabir için Ali Aliler kabri veya Üç Aliler kabri demektedir. Demek ki zamanla isimler değişikliğe uğramaktadır. Kabirde yatan zatla ilgili henüz bilgi bulunamamıştır.

Anıt

Ferit Paşa Caddesi başlangıcındadır. İki bölümden oluşmaktadır. Kaidesi 1915-17 yılları arasında Mimar Muzaffer Bey⁽⁵⁾ tarafından yapılan Ziraat Abidesi'dir. Tunçtan yapılan Atatürk Heykeli ise 1925

(5) Muzaffer Bey, 1881 yılında İstanbul'da doğdu. İptidai ve Rüştîye öğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra bir süre Halıcıoğlu'ndaki Hendese-i Mülkiye Mektebi'ne (İTÜ) devam etti. Sirkeci'deki Büyük Postane, Hoca Hobyar Mescidi, Sultanahmet'teki Tapu ve Kadastro binalarının yapımında görev aldı. Hürriyet Abidesinin tamamlanmasından sonra Konya Valisi Hüsnü Bey'in daveti üzerine 1914 yılında Vilayet başmimarı olarak Konya'ya geldi. Sultan Selim Camisi'nin onarımını yaptı. Yapımına daha önceden başlanan Darülmuallimin (Erkek Öğretmen Okulu) ve Darülmuallimat (Kız Öğretmen Okulu) binalarını tamamladı; Ziraat Abidesi'nin projesini yaptı. 37 yaşında iken felç geçirdi. Son eseri olan Öğretmen Okulu'nun yapımına felçli olarak ve sakat arabası içinde nezaret etti. Muzaffer Bey'in 1912'de projesini yaptığı tamamlanmadan bırakıldı ancak sonraki yıllarda abide Mimar Falih Ülkü tarafından değiştirilerek Viyanalı heykeltıraş Heinrich Krüppel'in yaptığı Atatürk heykelinin kaidesi haline getirildi. Muzaffer Bey, 26 Mart 1921'de Konya'da hayatını kaybetti. Mezarı Şeyh Sadreddin Türbesi civarında Turgutoğlu Türbesi yanında idi. Sonradan bu mezarlık kaldırılmıştır.

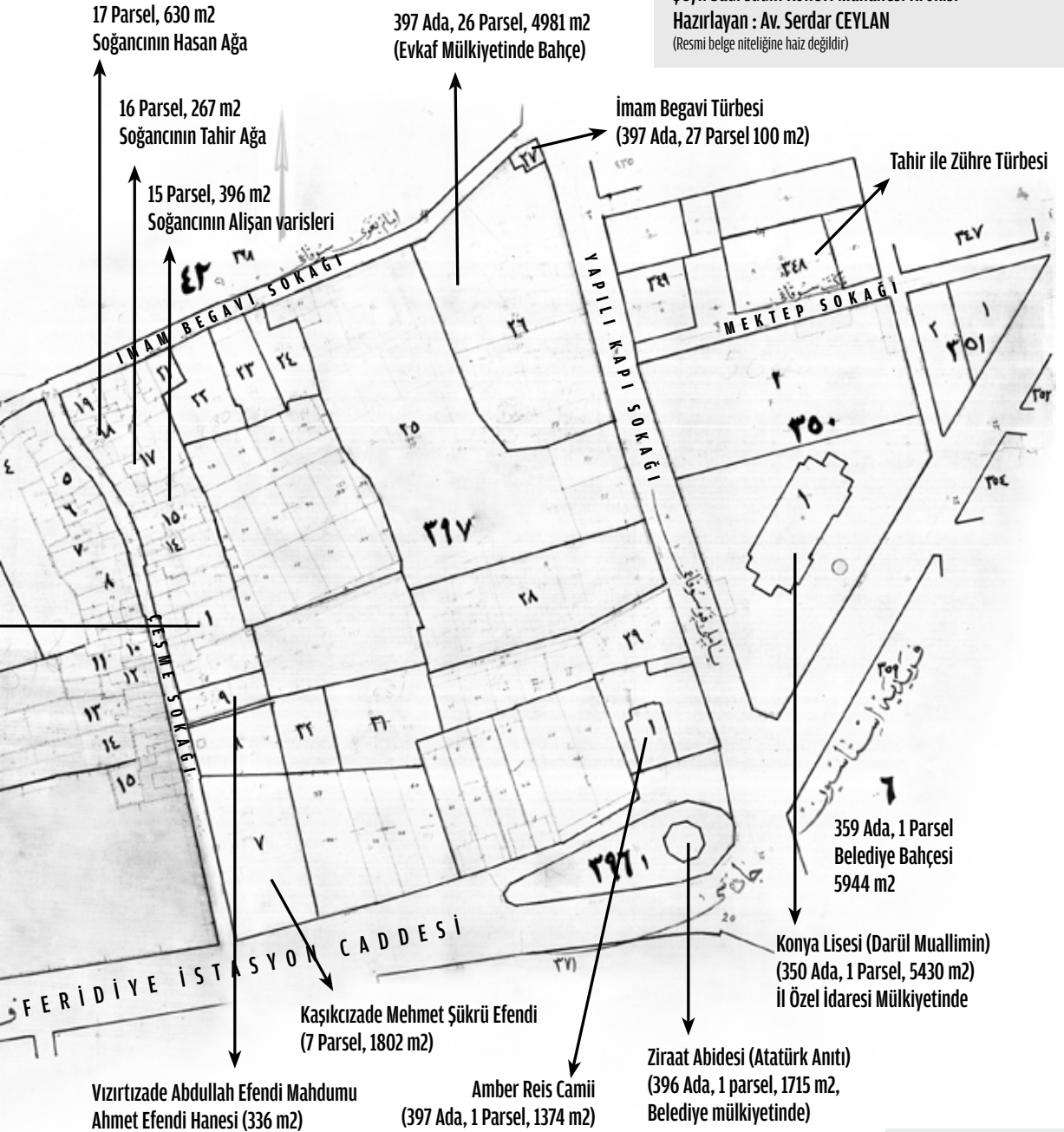
yılında bu kaide üzerine konulmuştur. Anıtın kaide bölümü, taştan yapılmış ve kabartmalı olarak bitkisel motiflerle süslenmiştir.

Augustus Oteli

Tren Gar Binası'nın doğusunda Alay Caddesi üzerindedir. Tren hattının Konya'dan geçirildiği sı-

ralarda küçük işyerleri arasında, 1895 yılında inşa edilerek işletmeye açılmıştır. Yakın zamana kadar harap vaziyette duran otel binası, Meram Belediyesi tarafından satın alınmış, aslına uygun şekilde restore edilerek ve önceden olduğu gibi otel olarak işletmeye açılmıştır.

20. yüzyılın başında
Şeyh Sadreddin Konevi Mahallesi Kroki
Hazırlayan : Av. Serdar CEYLAN
(Resmi belge niteliğine haiz değildir)

Ali Aliler , gerçek adıyla Al Aliler Kabri. Bugün Turgutoğlu Sokağı'ndaki kaldırım üzerindeki mezar.

Yeni Ordu Evi

Yapılan protokol gereği Alâeddin Tepsi üzerindeki Ordu Evi binasının kaldırılması kararlaştırıldığından, bölgedeki Askeri Alan içerisinde bulunan eski Ordu Pazarı'nın olduğu yere Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından, yeni bir Ordu Evi binası inşa edilmiştir.

Mahalle Sakinleri

Eski adıyla Çeşme, sonraki adıyla Sadreddin Konevi sokağının sağ tarafında halen mahalle sakinlerinden Kazım Dumancı'nın amcaları İsmail ve Ali efendilerin, onun yanında babası Hüseyin Çavuş'un, onların yanında da Soğanlılar Akdoğanlar'ın evi vardır. Karşı sırada ise Konya senatörü Muzaffer Demirtaş'ın (1928-2007)⁽⁶⁾ babası İbrahim Demir-

(6) Muzaffer Demirtaş, 1928 yılında Konya'da doğmuştur. İstanbul Üniversitesi Dış Hekimliği Fakültesi mezunudur. Serbest Dış Hekimliği, Konya Belediye Meclisi ve Daimi Encümen Üyelikleri, Konya Belediye Başkanvekilliği, TBMM 4.(XV) Dönem Konya Milletvekilliği, Cumhuriyet Senatosu Konya Üyeliği (5 Haziran 1977 – 12 Eylül 1980), Cumhuriyet Senatosu Mali ve İktisadi İşler Komisyonu Baş-

Augustus Oteli

taş'ın ve akrabalarının evleri bulunmaktadır. Demirtaşların dedeleri Vızirtinin Osman Efendi de mahalle sakinlerindendir. Bölgede pek çok gayrimenkul Vızirtılara ait olup kayıtlarda sadece aile unvanları olarak Vızirtı unvanı geçmektedir. Bunların atalarının Sadreddin Konevi'nin kahyası olduğu rivayet edilir.

Eskiden mahallenin güney doğu köşesinde, Amber Reis Camii'nin hemen batısında Abaoğlu Mustafa Efendi'nin evi yanında birkaç ev bulunmakta idi.

Son 40-50 yıl içerisinde geniş bağ ve bahçeler parsellenerek yerine yüksek katlı apartmanlar inşa edildi ve Nalçacı Senti'nde olduğu gibi mahalle sakinleri tamamen yenilendi. 1950'li yıllardan sonra Anıt civarına yaptırılan apartmanlardan ikisi Avukat Şeref Barkut'a aittir. Ayrıca Muhittin Güzelkılıç ve Altıoklar'ın evi de buradaydı. Günümüzde Meram Belediyesi olarak kullanılan binanın yerinde Toprak Mahsulleri Ofisi bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

KŞS, (Sak), Konya 2003, s. 23,253
K onyalı Konya Tarihi, 1964, s. 250, 255, 261, 320-324.

Sarıköse,, Konya 20f1, s. 182-183:

Belediye Arşivi;

Kazım Dumancı (d.1919)ile 25.12.2014 tarihli görüşme.

Haşım Karpuz. (Atatürk Heykeli), Konya Ansiklopedisi, 330-331.

kanlığı yapmıştır. Evli ve 4 çocuk babasıdır. 2007 yılında vefat etmiştir.

ŞEYH SADREDDİN-İ KONEVİ MESCİDİ VE ŞEYH CÜNEYD

M. Mes'ud
Koman*

Konya'nın İslâm medeniyeti-
nin orta çağlarında mühim
ilim merkezlerinden biri ol-
duğu malûmdur.

Bu meşhur ilim merkezinin bil-
gi müesseselerinden biri de Kon-
ya'nın eski surunun dışında, istas-
yona doğru bir cihetinde Şeyh Sad-
reddini Konevî'nin mescidiiyle kü-
tphanesidir.⁽¹⁾

* Mesud Koman (1900-1979) hakkında bkz. Mehmet Ali Uz, Konya Kültürüne Hizmet Edenler, Konya 2003, s. 84-88.

(1) Konya'da aynı devirlerde yaşamış "Ebubekir İbn-ül Zekî el-mutatabibu el Konevî el mulakabu bil-Sadr" isimli bir zar vardır. Sadr-Konevî diye anılan bu zatı Sadreddini Konevî ile karıştırmamalıdır. Edip (İsmail Habip), Adana mıntıkası Maarif Mecmuası'nda Sayı: 1, sayfa: 2/4, Niğde'de Hatır Oğlu Şerefeddin Subaşı'nın Çeşmesi münâsebetiyle Sadr-ı Konevî'nin meşhur kasidesinden bahseder ve bunu merhum Hasan Fehmi'nin himmeti ile gördüğünü söyler. Doğru olarak bu makalelerinde Sadr-ı Konevî diye yazdığı halde takriben on yıl sonra Cumhuriyet gazetesinde neşrettikleri Yurdan Mektuplar'ında bunu Sadreddin-i Konevî ile karıştırmışlardır. Sadr-ı Konevî için Prof. Köprülü Oğlu, Türkiye Edebiyatı Tarihi'nde s: 287, Selçuk Tarihinin müellifi olup İbn-i Bibi namile meşhur Emir Bedrüddin Yapya'nın şâkirtlerinden ve bu devrin tanınmış kâtiplerindendir diyor. Ahmet Tevhid üs-tâdımız, Maâri Vekâleti Mecmuası'nda sayı: 17, s: 131-137, Emiri Sevahil Hoca Yunus ve Naib Emi-nüddin Mikail münasebetiyle bu zatın kasidesine temas ediyor. Hamdizade Abdülkadir Erdoğan da merhum Hasan Fehmi'deki nüshadan Konya'da çıkan Babalık gazetesinde bu zatın münşeatinin münderecatını yazıyor. Selçuk veziri Sahib Ata ile Oğullarının Hayat ve Eserleri'nde s: 128, M. Ferit, M. Mes'ud, Sahibin oğulları dolayısı ile kasidesine temas etmişlerdir. Doktor Feridun Nafiz Uzluk'un himmeti ile basılan Mektubat-ı Mevlâna'da bu meşhur kaside Türkçesi ile birlikte neşrolunmuştur. S: 21-24. Sadr-ı Konevî'nin bu kasidesi ile içinde daha birçok mühim mektuplar ve şiirler bulunan "Raudatu Elkitab ve Hadikatu El-albab" ünvanlı eseri Selçukî'lerin son devirleri tarihi bakımından gayet mühimdir. Bu eserin Ayasofya, Rıza Paşa kütüphanelerinde birer, Es'ad Efendi Kütüphanesi'nde iki, Ankara ve Konya'da birer nüshası vardır. Profesör Kılıslı Rif'at bu nüshaları yapılan teklif üzerine, birbirleri ile karşılaştırmak ve tashih etmek sureti ile yeni bir müsha vücuda getirmiştir ki yakında mecmuamızda tefrika edildikten sonra ayrıca kitap şeklinde de basılacaktır. Kâtib Çelebi'ye göre (Keşfüzzum C. 1, S. 587, vefatı 794 H. olan Sadr-Konevî'nin Konya'nın Sedirler (Sadırlar) Mahallesi'nde mezarlık içindeki türbede yatan zat

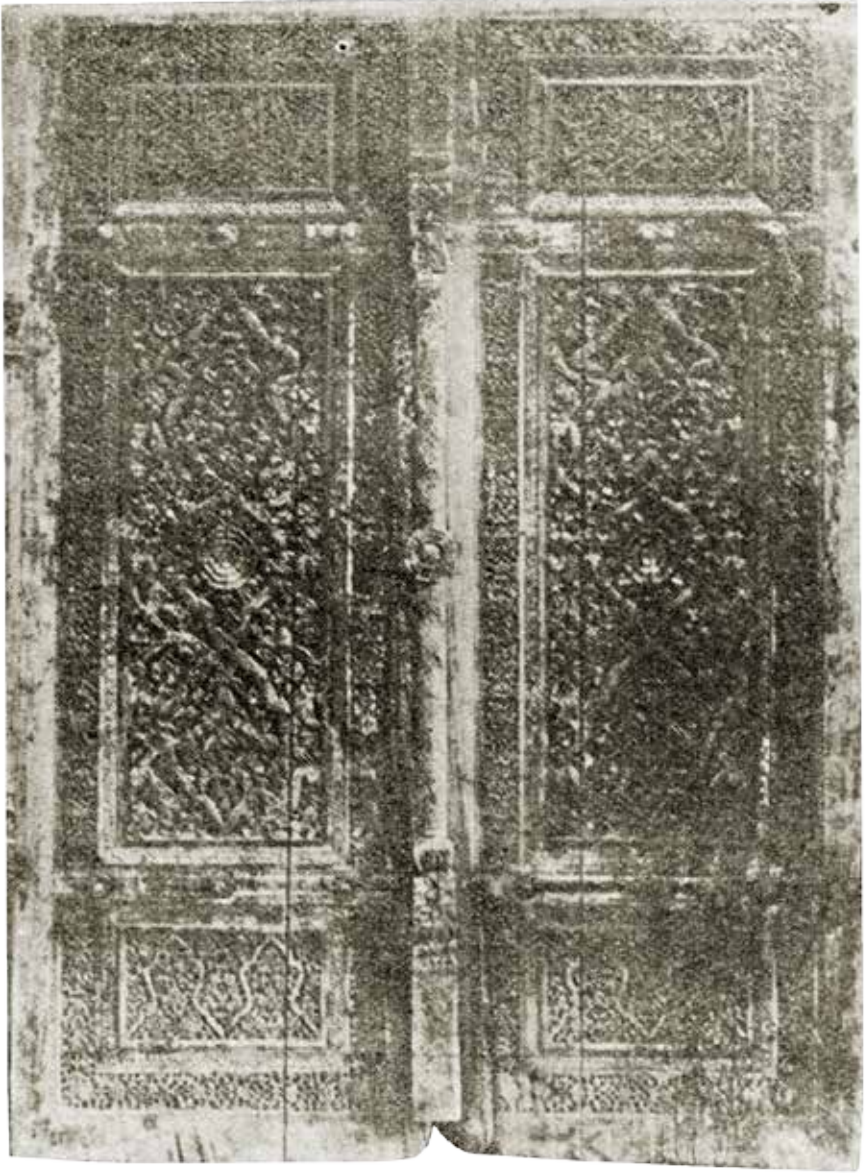
Selçukî'lerden III. Gıyaseddin Keyhüsrev'in zamanında ve 676 H. yılında yapılan bu müessese birçok tamirlerle⁽²⁾ eski orijinalitesini az çok gaip etmiş ise de Selçuk eserlerinin en güzellerinden ve en iyilerinden olan yeşil çinili mihrabı bu güne kadar mevcudiyetini muhafaza edebilmiştir.

İstanbul'daki **Türk ve İslam Eserleri Müzesi'**ne kaldırılmış olan ve tahta oymacılığının bir bediası bulunan iki kanatlı cevizden mamul pencere kapakları da cidden takdire şayandır. Turizm bakımından **bu şaheserin yerine iadesi pek yerinde olur fikrindeyiz.**

Mescidin yanında Şeyh Sadreddin Konevî'nin sade ve mütevazı türbesi de vardır. Şebekesinin mermerden masnu tezyinatı bize Bursa'nın Osmanlılar zamanında yapılmış olan bu kabil tezyini unsur-

olduğu kanaatindeyim. Esasen Konya salnameleri ile Konya'da medfun ricalin esamisinden bahs edilen bir yazmada Sadr Sultan diye kaydedilen zatta bu olacaktır. Dört köşe olan bu türbenin üç tarafında birer pencere, kıpısının bulunduğu cepheye de pencere vazifesini gören ortası delik eski devirlere ait bir taş konmuştur. Kapının yanlarında iki mermer sütun vardır. Yakın zamana kadar türbenin damı üzerinde ahşaptan mahrut şekilli bir çardak bulunuyordu. Türbenin temelleri taşlarla yapılmış olup yukarı doğru yükseldikçe kerpiç aksam başlamaktadır. Garb cihetindeki iç duvarında, üzerinde gayri İslâmi yazılar bulunan, mustatilis şekil bir taş bulunmaktadır. Ortasında topraktan dört köşe bir yükseklik vardır. Burada, mahalli rivayetlere göre karı koca iki kişi yatmaktadır. Bunların, başlarında biri dört köşe ve kenarları oyuklu, diğeri yuvarlak birer eski taş vardır. Rivayete göre çocuğu olmayan kadınlar vaktiyle bu türbeye adaklar adanmış. Bu münasebetle arz edelim ki Konya'nın İhsaniye Mahallesi'nde Selçuklular'a ait bir lâhid vardı, buraya da çocuğu olmayan kadınlar adak adarlardı.

(2) Konya'ya çok hayırlı hizmetler etmiş olan Sadrı Esbak (Avlonyalı Ferit Paşa) merhumun valliği esnasında da bir tamir görmüştür.

Konevi Camii'nin İstanbul'daki Türk İslam Eserleri Müzesi'ndeki ahşap pencere kanatları.

larının hatırlatır.

Bu müesseseye vaktiyle Şeyh-i Kebir Sadreddin Konevî'nin kitaplarıyla müşarileyhin üvey babası Şeyh-i Ekber Muhiddin-i Arabî'nin telifatı konularak mühim bir hazine-i kütüp vücuda getirilmiştir.

İslâm dünyasının her tarafından buradaki kitapları tekkik ve istinsah etmek için birçok bilginler geliyordu. İşte böyle bir maksatla Karaman'lılardan İbrahim Bey'in

hükümeti zamanında İran Şahı İsmail Safavi'nin ceddi Şeyh Cüneyd'de buraya gelmiş ve bu müessesenin nefis mihrabının önünde müessesese Şeyhi Abdüllâtif Makdesi ile münakaşaya girişmiştir.

Bu devirde Sünni ve Şii zihniyetlerinin nasıl çarpıştıklarını bize öğreten bu vak'ayı müverrih Aşık Paşazade'nin ağzından dinleyelim:

“...Şeyh Safi neslinden Şeyh Cüneyd adlı bir kimse zahir oldu Sultan

Murad zamanında. Erdibil'de ammine küstü, geldi Rum'a çıktı, Sultan Murad'a hediyeler gönderdi, bir secade ve bir mushaf ve bir tesbih gönderdi bir müridi ile.

Didikim, 'Kurdibilini bana virsin, mesken edineyin, dualarına meşgul olayın' dedi.

Hediyelerini getiren kişiyi getirdiler, Halil Paşa'ya virdiler, oldahi Sultan Murad'a arzetti. Sultan Murad hediyelerini kabul etti, Veziri Halil Paşayla müşavere ettiler.

Bir tahtta iki padişah sığmaz deyü cevap virdiler.

Gelen kişilerle Şeyh Cüneyd'e iki yüz fileri gönderdiler, gelen dervişlere dahi bin akça harçlık virdiler, gönderdiler.

Şeyh Güneyd, Osman ilinden gitti, Karaman'a Konya'ya vardı, Şeyh Sadreddin-i Konevi Zaviyesi'ne kondu. O vakitte Şeyh Abdüllâtif anın Şeyhi idi, bir nice gün Şeyh onda oldu, amma Şeyh Güneyd'in Mevlâna Hayreddin hocasıyla bir nice gün Şeyhe gönderdi, varır Şeyhe sual ederdi. Şeyh Mevlana Hayreddine cevap verirdi.

Şeyh Abdüllâtif, Şeyh Güneyd'le buluşmağ için essaftı evvel evla didi, zira bir nice gün Şeyh onda oldu, Şeyh Abdüllâtif ile buluşmadı, namazda pencereden imama uyardı, kılurdu.

Bir gün ikindi namazından sonra buluştular, kelimat edip musahamet ettiler.

Şeyh Sadreddin onda olan Şeyh Muhiddin-i Arabi kitaplarını ve Şeyh Sadreddin kendi kitaplarını ecza edüp kâtiplere otuz günde yazdırdılar. Şeyh Abdüllâtifle otuz güne değin buluşmadılar, otuz gün sonra eczayı cemedip mihrap önünde yine buluştular.

Şeyh Cüneyd, Şeyh Abdüllâtife sual etti: 'Ataya Eshap mı evlâdır, yohsa Elât mı evlâdır?' dedi.

Şeyh Abdüllâtif cevap virdi ki: Sula ettiğin mekamda Eshap evlâdır, zira Eshabın hakkında Kelâm-ı Kadim'de Muhacirin velensar deyüp anılmıştır ve dahi Mezahibi erbaa Eshaptan alınmıştır, Evlâttan alınmış değildir dedi.

Şeyh Cüneyd dahi Şeyh Abdüllâtif'e hitab edip dedikim: 'Ol âyetler Eshap hakkında nâzil olduğu vakit sen anda bilemiydin' dedi.

Şeyh Abdüllâtif dahi ettikim: Sen bu itikadla kâfir oldun ve dahi bu itikadla sana uyanlar dahi kâfir olur dedi.

Hoca Hayreddin, Cüneyd'in koltuğuna girip odasına aldı gitti. Fakir dahi Şeyh Abdüllâtif'in koltuğuna girip odasına alıp gittim. Hemen sabah oldu, Şeyh Cüneyd Konya'dan çıktı, gitti; Vilâyeti Varsağa girdi. Şeyh Abdüllâtif, Karaman oğlu İbrahim Bey'e haber gönderdi, mektub yazdıkim 'Bu Şeyh Cüneyd'in muradı sofuluk değildir, şeriat bozup kend ve emaret tabep eder' dedi.

Öyle olsa Karaman oğlu dahi Varsak Beylerine Şeyh Cüneyd'i tutun deyüp haber gönderdi. Varsak'tan bir nice Varsak uydurup çıktı, kaçtı. Halep ilinde Ersuz Dağı'na vardı, Ersuz Dağı'nda bir ıssız kâfiri kale vardı, anı Bilâl oğlundan iskedi, tamir edip mesken edindi, anda bir nice gün oturdu. Rum ilinden Simavne Kadısı Oğlu ve dahi gayriden yanına nice cimri cem oldu.

Haleb'de Mevlana Ahmedi Bekri ve dahi Abdülkerin Halife Şeyh Zeyneddini Hafî müritlendendi, Mısır Sultanı Çakmağ'a haber göndeler kim: Senin vilâyetinde deccal zâhir aldu deyü.

Mısır Sultanı dahi Halep Nâibine haber gönderdi kim: Var onu Halep Çerisile tut deyü.

Haleb Naibi hasta bulundu, Halebin Ulu Hacibinin baş koştular, Şeyh Cüneyd'in üzerine vardılar, Cü-

Sadr-ı Konevî Türbesi

neyd'in yetmiş kadar adamının helâk ettiler, yirmi beşi Simavne Oğlu adamlarından idi. Kendi kaçtı, Canik'e gitti, beni isteyen kişi Canik'de bulsun didi.

Yürüte yürürken Özeyir oğlu tutmak istedi, nesi varsa virdi, avratın aldı, kaçtı. Canik'de Mehmed Bey katına vardı, bir kaç bin kişi cem oldu. Andan Trabzon'a yürüdü, Trabzon Beyi dahi Leşken cem edip karşı gönderdi. Trabzon leşkeriie uğraş ettiler, Trabzon leşkerin kırdılar, Trabzon'un Vilâyetini hasep ettiler. rumeli Beylerbeyisi Hızır Ağa dahi cemettiği askerle Ceneyd'in üzerine vardı, Ceneyd işidip kaçtı, Uzun Hasan'a gitti...., ilâh"⁽³⁾

Yukarıdaki metinde adı geçenlerden:

- Murad, Osmanlı Padişahı II. Sultan Murad'dır.
- Halil Paşa, Fatih Mehmed'in pek biçimsiz bir ittihamla idam ettirdiği Çandarlı Veziri azamdır.
- Mevlana Hayreddin, sonradan Fatih Mehmed'e de hocalık etmiştir.
- Şeyh Abdüllâtif Makdesi, 781 H. yılında Kudüs'te doğmuş ve 856 H. de Bursa'da ölmüştür. Ünlü bilgin mürşitlerdendir. Çok yer gezmiştir. (El-tihfetuh fi beyani el makamat vel meratib) adlı bir eseri vardır.

• "Simavne Kadısı Oğlu" sözleri ile Bedrüddini Simavi'nin müridle-

ri murad olunmak istenmiştir. Çünkü Simavne Kadısı Oğlu bu tarihten evvel Çelebi Mehmet zamanında şehit edilmiştir. Binaenaleyh Şeyh Cüneyd'e iltihak edenler derişleridir.

Süleyman Kanunî, 962 H. de Acem seferi ile meşgul iken Sultan Mustafa'yım diye Selânik tarafında huruc eden kişiye de Dobrice'deki Semavne Kadısı oğlu sofularını karıştırdıklarını görüyoruz.⁽⁴⁾

Bundan dolayı da Simavneli sofuların bir unsuru suriş telâkki olunduğu ve kürege konuldukları anlaşılıyor.⁽⁵⁾

Profesör Doktor Babinger'in Şeyh Bedreddin hakkında bir eseri mevcut olup vakti ile Dergâh Mecmuası'nda meşrolunmuştur.

Bu zat üzerine Profesör M. Şerefeddin de bir monografi neşrettiği gibi Türkiyat Mecmuası'nın 3'üncü cildinde de (S: 233-256) bir etüdleri vardır.

Meşhur (Varidat)ı Şeyhülislâm Muza Kazım Efendi merhumla sabık Diyarbakır Mebusu ve Lise Arabi Mallimi Hamdi Efendi taraflarından ayrı ayrı Türkçemize tercüme edilmiştir. Münasip bir fırsatta bunların neşrini de düşünmekteyiz.

(4) Peçevi Tarihi, C. 1, S. 341. Meşhur Koçibey Risâlesi'nde (S. 14-15) düzmece Mustafa'nın Dobrice memleketinde zâhir olduğu ve otuz kırk bin eşkiya cem ettiği yazılıdır.

(5) Türkiyat Mecmuası, C. 3, S: 263-264, (978 H. tarihli biri Anadolu diğeri Varna Kadılarına hükümler, Pr. İ. Hakkı Uzunçarşılıoğlu).

(3) Aşık Paşazade Tarihi, s. 264-268.